

Bawxati tal-imghoddi

Spiru Grech.
Viċi President

Kif intom ħbieb? Nistħajjilkom tgħidu naraw biex se joħroġ din is-sena. Ma taħsbux li jien xi Oliver Friggieri hux? Din id-darba rrid infakkar ftit mill-ħmerijiet jew avventuri, sejhulhom li tridu li konna nagħmlu ż-żgħażaġh ta' xi 60 sena ilu. Konna kollha midħla tal-Kazin ta' Strickland, hekk kienu jsibuh dak iż-żmien u l-oħrajn ta' Mizzi (La Vittoria).

Meta konna niddubbaw xi ftit soldi, konna mmorru *t-talkies* (film) tal-Kappillan, fis-sajf fil-bitha tas-Santwarju u fix-xitwa fil-barrakka tas-sorijiet. Il-films kienu jkunu xi *Rin Tin Tin, Lassie, Cowboys and Indians, Moby Dick, Laurel and Hardy, Charlie Chaplin*, insomma dak it-tip. Xi kultant kien ikun hemm xi wieħed b'naqra grajja ta' mħabba. Però hawn kien jibda l-inkwiet, għax kif l-artist kien jersaq biex ibus lill-artista, ħlief dawl abjad fuq il-liżar (*screen*), slaleb u sinjali joqomsu ma konniex naraw. Ċensura. Dan kien is-sinjal biex jibda l-ibbuġar, tisfir u bankijiet jissabtu mal-art. Imbagħad kien jidħol Dun Vincenz u jibda jwaddab, lil min jidhirlu hu, 'il barra. Ħa ngħidlek, jew toħroġ bis-sewwa jew dahrek mgħawweġ bid-daqqiet.

Konna grupp naqra mqarbin, konna ddeċidejna li nilbsu bħal xulxin, bi flokk blu.

Darba minnhom morna biex nidħlu fil-barrakka tat-*talkies*. Kif ġejna biex inħallu zammewna, aħna bdejna noqomsu u ngħajtu. F'daqqa waħda jfiġġ Dun Vincenz u bir-rabja qalilna: "Intom hawn ġew ma tidħlux iżjed" u bdiet il-gwerra. Morna qalb il-pal tal-bajtar tax-xewk u biex tkompli tagħqad magħna jingħaqdu xi għaxra oħra. F'kemm trodd salib ħlief pal tal-bajtar itir għal fuq il-barrakka ma kontx tara u tisma' l-hoss li kien jagħmel x'ħin jaħbat. Jien għadni ma nistax nemmen kif kien hemm min hu kapaċi jwassal dak it-tul kollu.

Aħna *talkies* ma rajniex, imma l-anqas min kien gewwa ma ra. Kien hemm forma oħra ta' *talkies* fil-Mellieħa.

Darba kultant kienet tiġi *mobile unit* fil-pjazza

ta' fuq. Dak iż-żmien, għal hafna Mellehin kienet tkun attrazzjoni ta' barra minn hawn, għax nofs il-Mellieħa kienet tkun hemm. Dawn kienu tas-*Civil Defence*. Dawn kienu juru t-tifrik li kienu għamlu l-Ġermanizi u t-Taljani u x-xogħol li kienu jagħmlu huma biex isalvaw lin-nies mit-tifrik fi żmien il-gwerra.

L-għors kien x'ħin jispiċċa kollox għax kif titlaq, xi mitejn tifel u tifla kulhadd ġirja waħda wara din l-imbierka *mobile unit* sa fejn il-Mithna tal-Mellieħa.

Għadda ż-żmien u kien hemm min beda jinteressa ruħu fit-teatrin li kien isir fil-bitha tal-Kazin l-Antik. Kultant, jien kont nieħu sehem. Ħa ngħidlek il-bitha kienet tkun ippakkjata bin-nies, mhux biex jaraw lili tafux. Ħafna kienu jiġu biex jaraw drammi u oħrajn biex jinnamraw u ftit oħra biex jaraw ma' min se jaqbd. Kien hemm oħrajn li bl-iskuża tat-teatrin kienu jippreferu jsibu xi rokna fid-dlam! Tinsewx dawn l-istejjer saru xi 55 sena ilu.

Ħa nsemmi episodju wieħed ta' meta għamilna drammi jismu 'Il-Konti ta' Monte Cristo'.

Immaginaw xena minnhom kienet f'cimiterju, konna għamilna l-art tal-palk (*stage*) kollu xemgħa tixgħel. Kienet xena impressjonanti. Qabel inkompli, fil-platea, fl-ewwel filliera kien ikun hemm Grezz, oħtha Manann, Marì omm il-mara - kollha ta' Federik, omm Ġamri l-Blackie u xi erba' oħra, ma niftakarx min huma. Dik il-filliera ma kien jehodilhom ħadd. Kienu vera supporters tal-Imperial.

Immorru lura għax-xena fuq il-palk, tinsewx il-palk kien kollu xena tixgħel. L-attur kien Ġamri l-Blackie. Dan kien jaħdem tat-tirann f'din ix-xena. Kien libes mantell twil u bix-xabla f'idejh. Kif dahal fuq il-palk u beda jagħmel li suppost kellu

jagħmel, jgħajjat ‘Infami, Infami’, f’daqqa waħda beda jdaħħan minn wara. L-ewwel li ndunat kienet ommu u bdiet tgħajjat, ‘Ġam qiegħed taqbad, Ġam qiegħed taqbad!’ Kif induna, il-Blackie dar tnejn u addio ċimiterju. Trid tara lil Ċesarin ta’ Lippu kif sar. Dak tant kien dilettant u jieħu l-affarijiet li għandhom x’jaqsmu mat-teatrin bis-serjetà, li ġieli beka.

Xena oħra ma ninsiex, imma din fil-farsa, għax wara drammi dejjem kien ikun hemm farsa.

L-attur kien Spuru tat-Tabakku, in-nannu tas-Surmast Tonio Borg u tal-President Josef Borg. Kif kien jiftaħ is-separju kien ikun hemm sigġu tal-injam fin-nofs, jidhol Spuru bis-sarvetta fuq spalltu, imur fejn is-sigġu u jibda jtih bis-sarvetta biex ifarfru. In-nies kienet tagħmel għaxar minuti tidhak. Lilu ma kellekx ċans li tarah jitbisse. Jien lili kien għal xi raġuni jfakkarni fl-attur Edward G. Robinson.

Jien dejjem kont midhla ta’ żewġ irġiel li dejjem ammirajt minn meta bdejt niffrekwenta l-każin ta’ xi ħmistax-il sena sal-lum. Wiehed kien Ġuzepp Borg (Il-Pieces), missier is-Surmast Tonio Borg u Josef u l-ieħor Ġuzepp ta’ Selmun (Il-Postman). Dawn it-tnejn kienu sabu tfajla mill-Imġarr. Ma nafx għal-liema raġuni, kultant kienu jehduni magħhom meta kienu jmorru jinnamraw. Naħseb biex ma jisirqux il-*Prefect* ta’ Ġuzepp ta’ Selmun. Kien jipparkja hdejn Swigel. Dan kien ikun rieqed fuq il-bankina. Jien kont noqgħod nitkellem miegħu sakemm jiġu lura dawk iż-żewġ galantomi. Ħa ngħidlek, kif konna naslu, f’sekonda ma kontx tarahom iżjed. Nixtieq naf taht liema ħarruba kienu jmorru. Dak ix-xiħ ried joħtobli waħda Mgħarrija, imma jien għidtlu ‘Le ġbin, jien ma rridx inqatta’ ħajti wara xi mohriet niġbor il-patuta’.

Kien hemm ieħor li kien dejjem imqabba miegħi, dan kien Ninu Muscat (Ta’ Snien), il-katubier. Kien sab tfajla Għawdxija. Kien xtara karozza *Hillman*. Meta dara jsuq mhux ħażin, konna nkunu l-każin il-Ħadd filgħodu u hu kien jiġi fuqi biex immur naqra miegħu ħalli jipprattika ftit. Jien diġà kelli l-liċenzja, karozza qatt ma kelli. Allura bħal dak li qallu kont naf ngħidlu x’għandu jagħmel. Darba fost l-oħrajn qalli ‘immorru’, għidtlu ‘imxi’. Jien kont mort hdejn il-karozza, kienet quddiem il-każin. Wara ftit narah ġej b’żewġ landi ilma. Jien għidtlu ‘mela ħa mmorru nsaqu?’ Ninu dejjem kien jidher naqra serju. Qalli ‘int għalaq ħalqek u suq sa fejn l-iskola, imbagħad insuq jien’. Għax Ninu quddiem il-każin ma riedx isuq, għax jekk noqomsu xi tnejn

qabel nitilqu, kien ikun hemm xi erbġha u mur zomm bihom.

Insomma wasalna fejn l-iskola u beda jsuq hu. Qlajna tajjeb. Jien għidtlu ‘prosit u hu pront qalli ‘tibdiex’. Wara ftit għidtlu ‘tiha s-*second* Nin’. X’hin ġie biex itiha t-*third* konna wasalna hdejn iċ-Ċikken ta’ laħam, fejn kienu jzommu l-mogħoż. F’daqqa waħda nisma’ tisfira, nara daħna u ilma tiela’ minn quddiem tal-*Hillman*. Ħarist lejha u għidtlu ‘x’gara Nin?’ u b’dik is-serjetà kollha qalli ‘*Sahnet*’. Jien biex nagħmilha tal-ħelu għidtlu ‘Naħseb li xammet il-bodbod taz-*Žigli*’. Kif għidtlu hekk jaqla’ idu u li kieku laqatni, mit-tieqa kont noħroġ. Kollu bir-rabja qalli ‘mur, hemm dawk il-landi tal-ilma u agħti l-ilma r-*radiator*. Morna sal-Manikata u lura sal-Kažin naħseb li t-tank tad-Dirder ma kienx ikun bizzejjed.

Issa dwar ħarġa li konna għamilna għall-Imnarja u l-Buskett. Il-kumitat ta’ dak iż-żmien kien kera *private* ta’ Nenu ta’ Zammit. F’kemm trodd salib imlejnietha biz-żgħażaġħ, tfajliet u ġuvintur u kif ukoll naqra mhux ħażin, avvanzati ftit fl-età. Il-perċimes kienet Grezz ta’ Federik, iz-zija tal-mara. Konna morna xi erbġha bl-istrumenti biex nagħmlu ftit storbju fil-*private*. Kien hemm min ħa gost u kien hemm min kellimna ħażin. Fejn kien ikun hemm Grezz, garanzija li se tkun xalata ta’ veru.

Wasalna l-Buskett u l-ewwel ordni li tat Grezz kienet biex it-tfajliet joqogħdu fejn tarahom hi. Tinsewx dak iż-żmien il-Buskett kien ikun ippakjat bin-nies. Biex ma ntawwalx, bdejna mixjin wara xulxin u hi wara, għassa. F’daqqa waħda jgħaddu erba’ ġuvintur. Dawn bdew jiċċaċraw mat-tfajliet. Grezz mall-ewwel indunat u bdiet tippinna qisha seker. Wiehed minnhom fettillu jmiss il-warrani ta’ waħda mit-tfajliet. Kien sfortunat għax ratu Grezz. F’temp ta’ sekonda taqla’ splengun minn go xagħharha, resqet lejha dan il-ġuvnott minn wara u garanzija daħlitulu pulzier go xahmu. Dan l-anqas kien jaf x’laqtu, għax għajjat għajta u telaq b’kemm jimxi bi sħabu jiġru warajh. U Grezz b’ħanxra daqshix qaltlu ‘Ta’ dik mort taqbad għax ma ġejtx taqbad tiegħi’.

Fniek ma kilniex imma xorta kienet ħarġa li ma tinsiex malajr. Naħseb li aħjar bizzejjed u nieqaf hawn.

Grazzi lit-tmexxija tas-Socjetà Imperial kemm kbar u żgħar. Grazzi wkoll lill-*crew* tal-bar.

Int min int – Il-Festa t-Tajba.